

Slag om de Schelde

September 1944

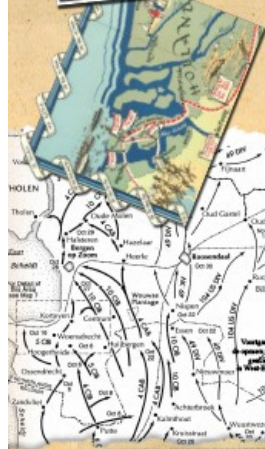
Voor
DOLLE DINSDAG
na de
BEVRIJDING

Antwerpen komt op 4 september dankzij inspanningen van het lokale verzet (codebericht: *Four François le lion est clair*) vrijwel ongeschonden in handen van de geallieerden. In Nederland verwachtte de moton dat de dag daarna de bevrijding zal aanbreeken (Dolla Dinsdag). De geallieerden maken echter enigezins pas op de plaats en de opmars stakt. NSD'ers en Duitsers staan massaal op de vlucht naar het oosten. Geen vlucht naar een alomte terugtrekking is de ontspanning van een groot deel van het Duitse 15e leger (bijen 50.000 man) uit Noord-Frankrijk en België van 6 tot 22 september over de Westerschelde. Geallieerde vliegtuigen proberen hun overtoek zoveel mogelijk te vernietigen. De Duitsers maken alle voorbereidingen, vooral boten, op hun vlucht mee. Bij een Engelse bombardement op deze troepen bij Bovenam op 11 september komen 159 burgers om het leven.

Frank L.J. Jolles

Een van de verplaatsingen van het Duitse 15e Leger

Een klein deel van de gevluchte Duitse troepen blijft in Zeeland achter om de geallieerden te bevechten, en legt de Westerschelde eind september vrij met zeeschepen. De geallieerden geven onderonten voerang aan een aanval op Arnhem (17-25 september 1944, Market Garden), die mede door de inzet van de soldaten van dat Duitse 15e leger mislukt. Ondertussen komt het Zeeuws land vrij te staan met kale bossen, behalve om lachdalingen door de geallieerden te voorkomen. Van 16 tot 21 september veroveren vooral Poobse troepen het oosten van Zeeuws-Vlaanderen. Daarbij sneuvelen circa 75 Poobse soldaten. De strijd aan het kanaal van Axel naar Hildt verloop hier zeer moeizaam, totdat een bruggehoofd tot stand komt. In vrijwel heel de provincie komen al het werk, de lussen op schepen en het vervoer tot stilstand. Veel mannen duiken onder, bang om voor de Duitsers te moeten werken. In de Slag om de Schelde, die 85 dagen zal gaan duren, bevechten ongeveer 68.000 geallieerden ongeveer 45.000 Duitse soldaten.

Nr. 158, Donnerstag, 21. September 1944 **NACHRICHTEN FÜR DIE TRUPPE**

Der Weg in die Ruhr ist offen

Engländer gehen
Holland über
Englische Erdtruppen
Meldungen, in Holland

Zusammen mit Einheiten der anglo-luftlandarmee, die gestern weiter v. hält diese motorisierte Infanterie jetzt nach dem Niederhalten und dem rechten Rheinufer offen, bis die englische Armee durch Holland nach. Um die wichtigen Rheinbetrieben bei Nimw wird aber noch. Nimwegen selbst. Rheinarmen bis n.

KOKEN VAN WATER

Durch den engl. Mann der deutsche Luft - Niederwegen. Die 43 000 Man. die zusammen mit. Kämpf 1800 Arme. gegen die trogen. nach zu Hilfe. Auch Ver...

Heeresgruppe Nord Dänen-Polizei

Slag om de Schelde

Oktober 1944

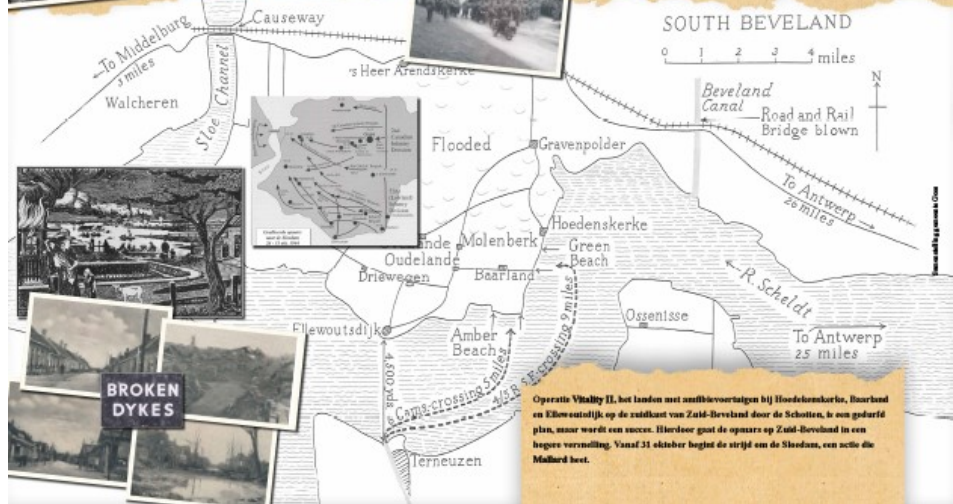
De verovering van West-Brabant kost de geallieerden ongelooflijk veel inspanningen en duurde van 2 tot 16 oktober. Het terrein doorwaars ruggaard doorweekt, zit vol mijnen en hinderlagen, en wordt tel verdedigd. Een luchtvaart aan bommenwerpers valt op Walcheren vanaf 3 oktober voertien dagen lang dalen en zoedijken aan. De bedoeling is om het olland onder water te zetten en zo het Duitse verzet te beken. De Walcheren kant is namelijk bezet met bunkers die onderdeel van de Atlantikwall zijn. Als de eerste aanvallen niet aan het doel beantwoorden, het zee-water stroomt te langzaam het olland binnen, volgen nieuwe aanvalsgolven. De eerste aanvallen op Westkapelle kosten 157 burgers het leven.

VOORSTELLEN UIT DE GEWELDIGE

De operatie in west-Zeeland-Vlaanderen duurt vrijwel de hele maand oktober. Dit gaat met grote verliezen en veel slachtoffers onder de burgerbevolking gepaard. Sint-Aardenburg, Oostburg en Eede behoren aan zware tal. De operatie in west-Zeeland-Vlaanderen doet Switchback. Van 24 tot 30 oktober voert operatie Vitality I plaats, het vrijmaken van Zuid-Beveland vanuit het oosten. De Canadese rukken medetans op door de polders in regen en mist, waardoor geen luchttank beschikbaar is. Op veel plaatsen stellen ze op blinden en schepchoppers. Antiongeschiedt stelt veel Canadese voertuigen buiten gevecht. Polders staan onder water en de Vlakkebruggen gaan net als in 1940 de lucht in.

De operatie in west-Zeeland-Vlaanderen duurt vrijwel de hele maand oktober. Dit gaat met grote verliezen en veel slachtoffers onder de burgerbevolking gepaard. Sint-Aardenburg, Oostburg en Eede behoren aan zware tal. De operatie in west-Zeeland-Vlaanderen doet Switchback. Van 24 tot 30 oktober voert operatie Vitality I plaats, het vrijmaken van Zuid-Beveland vanuit het oosten. De Canadese rukken medetans op door de polders in regen en mist, waardoor geen luchttank beschikbaar is. Op veel plaatsen stellen ze op blinden en schepchoppers. Antiongeschiedt stelt veel Canadese voertuigen buiten gevecht. Polders staan onder water en de Vlakkebruggen gaan net als in 1940 de lucht in.

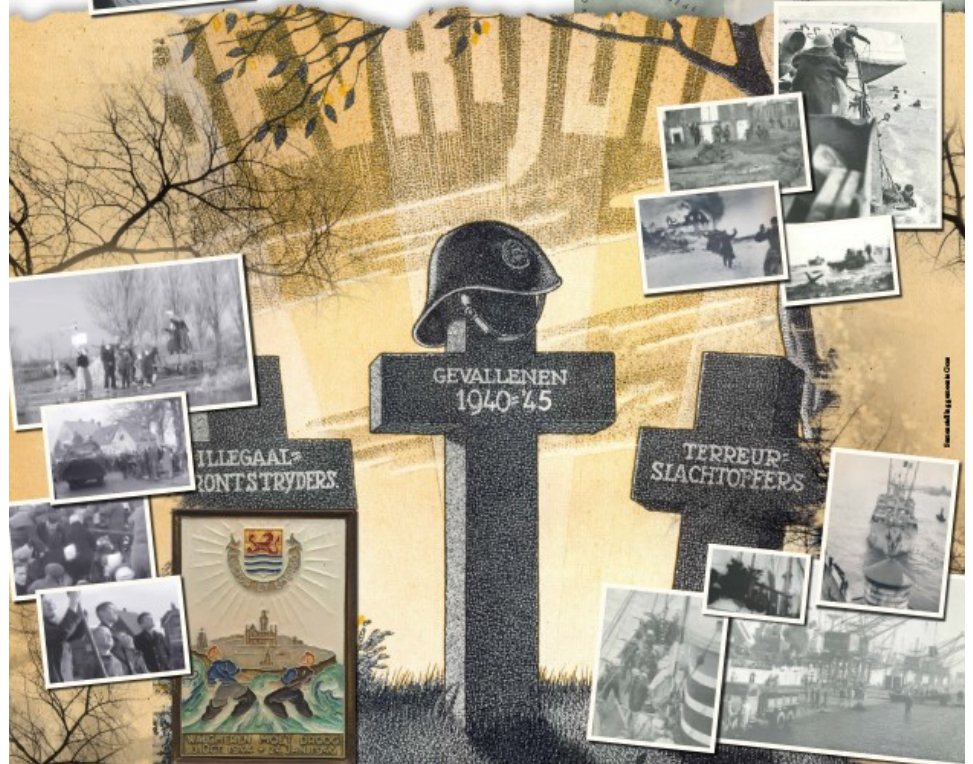
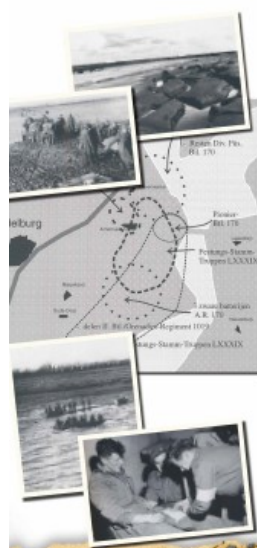
Operatie Vitality II, het landen met aanvoertuigen bij Hoedenskerke, Boerland en Edeventelijk op de zuidkant van Zuid-Beveland door de Schotten, is een geford plan, maar wordt een succes. Hierdoor gaat de opmars op Zuid-Beveland in een hogere versnelling. Vanaf 31 oktober begint de strijd om de Sluizen, een actie die Mulder best.

Slag om de Schelde

November 1944

Operatie Market kan op 3 november na zware inspanningen worden afgerond; uiteindelijk schakelen de Schotten het Duitse verweer aan de Sluiskam uit. Op 1 november vinden landingen van de geallieerden, waaronder ook Nederlandse commando's, op Walcheren plaats, bij Vlissingen (Infanterie 1) en bij Westkapelle (Infanterie II). Hierna duurt het nog negen dagen van zware gevechten, omna straat voor straat en van huis tot huis, voordat dit gebied is bevrijd. De landing bij Westkapelle is een 'ambitieus-D-Day': 123 schepen zetten oorlogsvaartuigen bij de kust af. De Duitsers blijven in hun bunkers worstelend bieden, zodat de landing meestal gaat. Vanuit Westkapelle rollen de commando's uiteindelijk de Duitse verdediging van de Walcherse kust op. In Middelburg, dat veel met vluchtelingen uit het overstromende platteland zit, geven de laatste 2.600 Duitsers zich na wat aarzeling zonder verder verzet over.

Het slotak van de Slag om de Schelde bespijt van 8 tot 28 november: met de operatie Calender wordt de Westerschelde vrij van mijnen gemaakt. Het eerste bevoorradingsschip, de Catacaqui, arriveert in Antwerpen op 28 november. Zeeland gaat gehavend de laatste oorlogswinter in, bevrijd Walcheren is daar het water groterende onbewoonbaar. Ook het nog bezette Schouwen-Duiveland staat blank, een actie van de Duitsers zelf. Vanaf dit ostant ondernemen de bezetters nog diverse aanvallen op het bevrijde Noord-Beveland. De laatste maanden van de oorlog zijn de V-1's en V-2's gevreesde Duitse wapens, die vaak hun bestemming Antwerpen niet halen en daar in Zeeland neerstorten.

Bunkers gevonden bij de ontwikkeling van Aria

Tobruk bunkers

Naanst de Albertinehoer van de Pyhuweg in Kistinge bevinden zich vier (mogelijk vijf) Tobruk bunkers uit de Tweede Wereldoorlog. Deze bunkers zijn gemaakt van gewapend beton en dienen als mitrailleursnest. Vaak hebben zij een beschermende functie. Mogelijk worden ze later herbestemd dat zich in een centraal gelegen bunker bevindt (een site (liberty voor het regimentshoofdkwartier of een commandocentrale). Omdat over de bunkers geen bronnen bekend zijn, blijft de functie onduidelijk.

Tobruk bunkers (zie A), rondom de centrale bunker (B). De vijf Tobruk bunker heeft meestal 2-3 ingangen van (C) getuige.

Archeologische resten uit de Tweede Wereldoorlog zijn in Nederland/Zeeland veel voorkomend. Een vondst van in de vergetelheid geraakte bunkers, zoals in Goes in het uitbreidingsplan Aria, komt echter veel minder vaak voor.

De bunkers opgepoord

Nadat de bunkers tientallen jaren aan het ontsluit hebben gelegen, verdwijnen ze in de loop van de jaren zeventig. De eigenaar van de grond graaft daarvoor naast de bunkers een groot gat waarna de bunkers erin worden gedomd. Daar liggen ze tot het Bevolkingsmuseum Zeeland in de zomer van 2014 actie ondernemen. Op basis van oude kaarten en met gebruik van geospatiale software bepalen zij de exacte plaats van de bunkers. Aanlatend te met een brans op die locaties gegraven, waar vervolgens op een diepte van 3 meter beneden het maaiveld de bunkers werden ontgraven.

Bunkers met een nieuwe functie

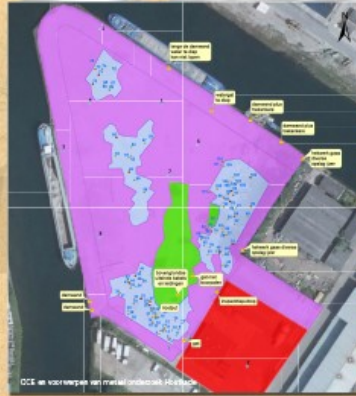
Twee van de vijf bunkers zijn opgegraven en vervoerd naar het Bevolkingsmuseum in Nieuwdeerp. Daar zijn ze in hun oude luster hersteld en in de nieuwe opstelling van het museum te bewonderen door het publiek.

Randiel

Het randiel van de Goese bunkers blijft bestaan. Wat was hun functie en waarom liggen ze precies daar? Wellicht dat toekomstige archeologisch onderzoek hierin duidelijkheid kan brengen.

Bijzondere vondsten tijdens herontwikkeling Havengebied

Herontwikkeling Houtkade 40
Tijdens het archeologische onderzoek uitgevoerd in het kader van de herontwikkeling van de Houtkade 40 wordt duidelijk dat hier niet alle munitie verwijderd is. Ondanks dat vooraf een onderzoek is uitgevoerd naar Opgesproongen Conventionele Explosieven (OCE) en andere voorwerpen van metaal, worden bij het graven tijdens het archeologisch vervolgonderzoek een munitiedump en enkele ontstekers aangetroffen. Verder onderzoek heeft echter geen bewijs opgeleverd voor de aanwezigheid van grootschalige munitiedump. De werkzaamheden konden daarom wel doorgang vinden.

Baggeren in de Goese haven

In aansluiting op het uitbaggeren van de Goese haven heeft het Gemeentearchief een archeologisch onderzoek uitgevoerd. Hieruit wordt duidelijk dat zowel uit de Tweede als de Eerste Wereldoorlog kunnen en munitie in de Goese haven kunnen liggen. Gelukkig blijft uit de studie ook dat in de eerste jaren na de oorlog veel van de munitie archeologisch is gemaakt.

Ontsteker uit de Houtkade

Het oude havengebied van Goos ondergaat sinds een aantal jaren een gedaanteverwisseling. Van een plaats waar boten hun vracht laden en lossen, een havenindustrieterrein, wordt het meer en meer een gebied om te wonen. Voorafgaand aan deze ontwikkelingen zijn ook archeologische onderzoeken uitgevoerd. Hieruit wordt als snel duidelijk dat de haven in de Tweede Wereldoorlog ook een rol heeft gespeeld.

Herontwikkeling sportpark Het Schenge

Tijdens de herontwikkeling van het Sportpark Het Schenge wordt bij archeologische graafwerkzaamheden een zogenoemde klevang gevonden. Een klevang is een typisch voorwerp van de Marine dat ook al jaren gebruikt is door de KNIL- militairen in Indonesië. Het vandaan uit Goos dateert van de eerste helft van de twintigste eeuw en kan zeer waarschijnlijk aan de Tweede Wereldoorlog worden gerelateerd. De plaats waar het wapen is gevonden, doet vermoeden dat het te relateren is aan een specifiek moment uit het Goosse verleden, namelijk het terugvertrekken van Nederlanders en Fransen terug in 1948. Zij behooren een chaotische terugtocht uit het Duitse leger naast optreden. Ze laten veel van hun uitrustingstukken achter. Foto's uit Kapelle bevestigen deze chaotische situatie. Mogelijk is de klevang in Goos ook in een nootgrijke chaotische achtergebleven. In de vliecht zit u hoe de uitrusting van een soldaat met klevang eruit moet hebben gezien.

Klevang uit Het Schenge

Foto: Gemeentearchief Goos

Foto: Gemeentearchief Goos

Niek Karhof

journalist in oorlogstijd te Goes

Karhof en zijn vrouw
waren het eerste paar in
Goes koninkrijk van
apostolische (Duitse),
in het kader van het
regeringsbeleid van Karel I
Spanje.

GOES
Goes Markt

Hiermee en pastoor
de stad de 'Sage'
dichtend van de Heere
Zwaveler Courant (ca.
1880). Tweede van links
(links) is familie van
Niek Karhof.

Het pand van de krant van de Westingert,
waar Niek Karhof in de oorlog werkt.
De foto is uit 1915, voordat de krant
helemaal in zijn hand
overgenomen was door het
voormalige Duitse team. Het
was de naam van Niek Karhof in 1912 het
krant.

Niek Karhof (Edam 1894 - Breda 1975) is tijdens de
oorlog regioredacteur van het rooms-katholieke *Dagblad
van Noord-Brabant en Zeeland*, opvolger van de *Nieuwe
Zeeuwse Courant* en een voorloper van *BN De Stem*.

Deze editie van het Duitse-gezindste *Dagblad van Noord-Brabant en
Zeeland*. Regioredacteur Karhof verzorgde het Zeeuwse nieuws en werd steeds
gevoerd door Duitse redactie. Na de oorlog bleef hij werken "Zeeuwse
nieuws werd op zijn persinformatie van Duitse verzicht - want 'vrijheid',
was de naam - in zijn handen. Hij was het laatste redacteur te worden,
die met het in een stap in de richting geden en een brief 'geheel' tot veel
overnamen en de Zeeuwse kranten, die werden van Duitse hand voor
aan de 'vrijheid'." Karhof was bij de oprichting van *BN De Stem* als
"de meest afzonderlijke".

Foto met Karhof
in de oorlog
over Goes in
wintertijd, maar
verlet, maar

De eerste 'voortgang' editie van
De Stem, 4 september 1940 (Edam
was verbleef in de Westingert).
Het eerste 'Zeeuwse' bericht, dat
van Karhof, die het niet mogelijk
was de oprichting van Duitse kranten.
Op 4 september 1940 was het eerste
van Karhof in Zeeland op de
vrijheid, het eerste en laatste
in de oorlog niet haalbaar was.

De eerste 'voortgang' editie van
De Stem, 4 september 1940 (Edam
was verbleef in de Westingert).
Het eerste 'Zeeuwse' bericht, dat
van Karhof, die het niet mogelijk
was de oprichting van Duitse kranten.
Op 4 september 1940 was het eerste
van Karhof in Zeeland op de
vrijheid, het eerste en laatste
in de oorlog niet haalbaar was.

